

24. Epilog

Ovom istraživanju, na žalost, moram dodati još jedno poglavlje, poglavlje o poteškoćama i zaprekama s kojima sam se suočavao tijekom istraživanja. Prije početka rada na ovom "studijskom primjeru, Case Study, istraživanju" znao sam da je stalnim ponavljanjem tvrdnje, u optužnicama haškoga suda, u političkim istupima, u elektronskim i pisanim medijima, kako je operacija u Medačkom džepu planirani zločin, ona (ta tvrdnja- op. p.) toliko ojačala da mnogi u nju vjeruju. I ne samo što u nju vjeruju već i odbijaju svaku suradnju ili pomoć u vezi s tim događajem. Reakcija institucija i pojedinaca uglavnom je bila slična - zaziranje i odbijanje da pomognu pri što temeljitijem istraživanju. Kad bi i pomogli, a činili su to nevoljko, odugovlačili su i smišljali izlike, kad bi napokon otvorili vrata svoje pismohrane i omogućili uvid u jedan njezin dio, drugi bi ostao nedostupan i zaštićen oznakama tajnosti. Mjesecima sam čekao na odgovore mjerodavnih koji su tražili mišljenja viših dužnosnika ili drugih državnih tijela, ministarstava, Ureda za odnose s Haškim sudom ili svojih pravnih služba. Neki bi naprosto prekidali dijalog i odbili (šutnjom, odugovlačenjem ili neodgovoranjem na pismenu zamolbu) daljnji razgovor o uvidu u relevantnu dokumentaciju. Izvori koje bih konačno dobio bili su manjkavi, u skupljenoj građi su bile uočljive velike praznine, nedostajali su dokumenti za ključno vrijeme između 9. i 17. rujna 1993. Posebice je to bilo vidljivo u dokumentima i pismohrani Ministarstva obrane RH i Glavnog stožera HV. Očito je netko (neki) smišljeno izuzeo taj dio dokumenata, sklonio ih ili uništio ili pak predao originale istražiteljima haškoga suda. Ne bih želio nagađati o razlozima takva postupka, ali mi je jasno da posljedice tog nestanka mogu biti pogubne za istinu o Medačkom džepu. Tko god to učinio, poigrao se s istinom o jed-

nom dijelu novije povijesti hrvatske države. Misleći da je skrio ili izmijenio svoju (svoje) istinu (istine) samo je produljio put do nje. Zatiranje dokaza tek će odužiti uvid u potpunu istinu. Povjesničari/istraživači će kad-tad, kad im budu dostupni povijesni izvori, stići do nje ili će je utvrditi haaški ili hrvatski sud. Također je čudno da su dokumenti MORH-a i GSHV ostali do danas nesređeni i razbacani na 14 različitih i odvojenih mjesta. Koliko je tek osobnih pismohrana?! Nadam se da će preseljenjem pismohrane MORH-a u novi odgovarajući prostor posao budućih istraživača biti olakšan.

Mnogo puta sam morao nazivao Sudsku patologiju Medicinskog fakulteta u Rijeci od koje sam želio dobiti uvid u protokole obdukcija srpskih i, ako su izvršene, hrvatskih vojnika, kako bih potvrdio ili odbacio tezu o poginulima u sukobu s kanadskom vojskom. Želio sam dobiti barem jedan dokaz da su u tijelima hrvatskih vojnika pronađena zrna kalibra lakog oružja kojim su se u operaciji Medački džep služili Kanađani. Tada bi se potvrdila kanadska teza o bitki (i poginulim hrvatskim vojnicima i policajcima) koju su 16. na 17. rujna 1993. vodili s hrvatskom vojskom. Teoretski postoji i mogućnost da su u nekim tijelima srpskih vojnika/naoružanih civila pronađena zrna istog kalibra. Među hrvatskim vojnicima i danas se širi hipoteza da su navodni poginuli hrvatski vojnici o kojima govore kanadski izvori (27-30 poginulih, stotinjak ranjenih) zapravo srpski vojnici/naoružani civili na koje su noću pucali Kanađani.

Kome je u interesu da se ta istina ne dozna? Koga štite djelatnici Sudske patologije u Rijeci ili dekan Medicinskog fakulteta na kojeg su me nakon nekog vremena "prebacila"? Ako je obdukcija učinjena po svim pravilima liječničke struke i po Hipokratovoj zakletvi, onda se nemaju čega bojati. Srpska strana je osporila te nalaze, ali ako su, ponavljam opet, učinjeni savjesno, riječki patolozi se nemaju čega bojati.

Usmeno, telefonski, odbili su uvid u dokumentaciju argumentom da štiti dostojanstvo poginulih. To dostojanstvo je već ionako grubo narušeno postupkom Save Štrbca i "Veritasa" koji su "u ime istine" na svojim web-stranicama izložili te iste poginule pogledu svakog vlasnika osobnog računala s internetskom vezom. Nema dvojbe da su dokumenti dani na uvid istražiteljima Haaškoga suda. To je potpuno u redu, tako se moralo postupiti, ali nije u redu da jedan neovisan hrvatski istraživač ne dobije na uvid iste dokumente i upotrijebi ih u istraživanju koje s mnogo strana pokušava doći do istine o Medačkom džepu.

Ministarstvo obrane je procesuiralo moju zamolbu za uvid u dokumentaciju o akciji Medački džep punih šest mjeseci, bivša ministrica obrane donijela je odluku da mi se dopusti uvid u dio arhivske građe neposredno prije svog odlaska s te dužnosti!? Kako bih mogao istraživati vojne dokumente, morao sam surađi-

vati s Vojno-obavještajnom službom (u kojoj sam nekad i sam bio načelnik). VOS je nadzirao dokumente koje sam dobivao na uvid i vodio o njima strogu evidenciju. Tada je već s dokumenata o Medačkom džepu skinuta klasifikacija tajnosti, predani su u pismohranu i bili su prema zakonu o pristupu javnosti deklasificiranim dokumentima dostupni istraživačima. Zar ne bi bilo prirodnije da sam te izvore proučavao u suradnji sa stručnjacima, arhivarima za to razdoblje Domovinskog rata. Ne žalim se na rad mojih bivših kolega, naprotiv, oni su bili krajnje susretljivi, no ipak sam stalno osjećao da mi ne pružaju uvid u sve izvore, ne daju mi mogućnost da istražim sve pojedinosti operacije. Kao da je postojao strah da ne taknem u nešto zabranjeno? Kao da se štitilo nešto što ne treba štititi, zaštita te vrste iskrivljuje pogled na istinu, ona je djelomična, usmjerena i nadzirana. Drugima, novinarima, bio je dopušten uvid i u najtajnija SIS-ova izvješća o Medačkom džepu. Do njih su dolazila posredstvom Ureda predsjednika ili osoba iz MORH-a koje su se na razne načine domogla te dokumentacije. Meni je to bilo onemogućeno.

Nikako nisam mogao doći ni do građe iz pismohrane MUP-a RH, proces odobrenja se toliko odužio i, po riječima osobe koja mi se povremeno javljala, tako zamrsio da sam napokon, (valjalo je završiti istraživanje i napisati zadnje poglavlje knjige), digao ruke od tih dokumenata. Konačno sam odbijen s obrazloženjem da je sva dokumentacija predana državnom odvjetništvu. Budući istraživači će valjda imati veću slobodu uvida u odgovarajuće izvore.

Ista vrsta nepovjerenja vladala je kod svjedoka, sudionika te akcije. Većina se skanjivala ili odbijala pripomoći traganju zbog straha od posljedica, novih optužbi Haaškog suda, ispitivanja hrvatske policije ili gnjeva sudionika koji svaki pokušaj traganja za činjenicama o Medačkom džepu osjećaju kao izravan napad na svoj integritet i sigurnost.

Ovo istraživanje bi zbog toga moglo biti manjkavo u dokazima koji bi pak mogli rezultirati pogreškama u zaključivanju. I, konačno, nije mi bilo dopušteno vidjeti dnevničke postrojba i izvorne zapovijedi za operaciju.

Iz Ureda za poginule i nestale osobe isprva je pokazano razumijevanje, ali nakon razgovora i obećanja te još jedne pisane zamolbe i požurnice nije mi omogućen potpun uvid u dokumente o poginulima i nestalima u Medačkoj operaciji.

Predrasude/odbojnost prema toj vojno-redarstvenoj operaciji su bile važan faktor. Ona je stalnim sotoniziranjem i prokazivanjem HV i policije kao ratnih zločina kod većeg dijela hrvatskih građana, pa i jednog dijela sudionika/svjedoka, postala sumnjiva i opasna. Sudionike i svjedoke je bilo strah zbog eventualne izloženosti istražiteljima Haaškog suda. Strah i zazor od kazne/posljedica otkrivanja činjenica o Medačkoj operaciji veće

su od svijesti da se kaže istina o tom događaju. Jedino istina, kakva god bila, može s Medačkog džepa skinuti odijum, a s vojnika i policajaca koji su izložili svoje živote u legitimnoj vojno-redarstvenoj akciji oslobađanje dijela okupiranog hrvatskog područja skinuti stigmu da su sudjelovali u opasnom, kriminalnom i zločinačkom pothvatu.

Nadam se da će ovo istraživanje biti dobar temelj za buduća traganja i otkrivanje potpune istine o Medačkom džepu. Najavljeni sudski proces morao bi konačno iznijeti pred hrvatsku javnost sve činjenice o događaju oko kojeg se stvorilo toliko prijevora, odbojnosti i sumnje.

Zanimanje kanadske javnosti za Medački džep i dalje ne jenjava, godine 2004. Izašla je i treća knjiga posvećena tom događaju. Carol Off je autorica "Duhova medačkog džepa" (The Ghosts of Medak Pocket, The story of Canada's secret war, Random house, Canada, 2004). Jednako tako je snažna i legitimna potreba hrvatske javnosti da sazna što više istine o Medačkom džepu.

Autor će u prilogu jednog od slijedećih brojeva časopisa "Nacionalna sigurnost i budućnost" izložiti osvrt na tu knjigu kao i novoprikupljene činjenice.

Zahvaljujem svima koji su mi pomogli u prikupljanju i pronalaženju dokumentarne građe, savjetima me usmjeravali prema pravim izvorima i stručnim primjedbama unaprijedili tekst. Posebice se zahvaljujem na stručnoj pomoći povjesničarima - znanstvenicima Davoru Marijanu, dr. Anđelku Mijatoviću i Dinku Ćuturi te dr. Miroslavu Tuđmanu na ohabrenju i uredničkoj brizi za cijeli projekt.